

DAR PÈRGE IZ NÀ ZO LEBÀ A LETZA ZAIT: 'Z KHOSTET HÈRTA MEARAR ZO HALTANEN LENTE

Vorgèzzparaz nèt von pèrge

Una serata informale, quasi tra amici a malga Millegrobbe, con Michael Rech e l'antropologo Annibale Salsa per riflettere sulla montagna oggi: la vita, la geografia, le potenzialità, le risorse ed i problemi. Molte le persone presenti, tra cui anche i giovani dell'Altopiano e qualche rappresentante dal vicino Veneto. E' emersa la necessità di ridare lustro alla figura della montagna, a metà strada oggi fra il rifiuto e l'attrazione, puntando di più sulle radici storiche, sull'offerta turistica, sull'interregionalità e sulla mobilità.

Ploaz laüt, obar di viartzekh fra djunge, männer, baibar un tschélln vo Folgräit, Lavrou un Lusérn: aministratör, politike, laüt boda durchvüarn firme, ma mämme un tatte o, maistre, puam un diarnen boda no soin nà zo süacha soin bege. Sinamai a par slegar soin zuargerift zu lüsna. Zo lüsna baz? Alle dise laüt soine giuntet di boch pasàrt au in di khesar vo Milegrüam, apèna schümma auzgerichtet, in da groaz sala von obarpiano, zo reda von

lem vo haüt aft'a Zimbar Hoachebene. Zo halta au in abas izta gest dar Vorsitzar von Toalkamou Michael Rech boda disa bötta hatt nàghatt dar atopòlogo Annibale Salsa, gekhent in gantz Beleslánt, un dar ex Asesor vodar Provintz Alberto Rella. Umbrömm propio se? Umbrömm nia azpe haüt, in dise sbere djar vo krisi, sekhma gerècht baz di pèrng soin guat zo opfra in laüt bodase lem un in turistn boda zuarkhemmen. Ma hatt an earstn gidenkht ke da Zimbar Haochebene iz dar eltarste Toalkamou vodar Provintz: nèt lai umbrömm 'z soinda vil alte laüt ma daz earst von alln umbrömm 'z bortnda gantz biane khindar auz pa djar. An ändadar groazar probléma iz dar sèll vor di laüt bodase bölln mövorn un hân nèt an auto: aft ditz - di mobilità - saitma nà z'arbata drau, di prodjette soin vil ma biane soin sà khent gemacht verte. Ditz, khödante o ke ünsarna earde iz da khlummanarste von Trentino, sichar khintaz nèt guat.

"Dar pèrge iz defatti nà zo leba an letza zait" - hatta khöht dar profesór Salsa - "dar Góverno

Rech, Salsa un Rella haltn au in abas

foto Michael Rech

iz nà zo lazza gian zo vorlur an groazan toal von Beleslánt, dar pèrge, boda parirt kuase eppaz boda macht vorliarn zait un gèlt ummenicht anvetze baz z' soina a risorsa. Di khlumman kamoüdar soin taür zo halta au, khönsa". Furse però, geatar vürsnen, izta khent vorgèzt ke di khlumman lentar von Alpn soin voll pit lem, stördja, kultur un identità: di kooperatziong in Trentino, dar "maso chiuso" in Sudtirolo, di khüa vodar Valle d'Aosta, zo gedenkhanar lai a drai. Alz ditz a gianat vorgèzt azma nemeat lebet aft'i pèrng. Azpar machan in dise tang a khear ummar pa

üsarn lentar vorstebär ke z' iz bar ke z' lem iz sber un ke z' soinda mearane problème no zo mocha machan auz aft'a Hoachebene. Blada iz interèsse politiko khinta eppaz getànt odar vorhoazt ma di mearstn vert alz steat lai geschribet att'i kart. 'Z iz solo grazia in laüt vo pèrge boma mage haltn hert un stian panàdar. Ma mage nèt zornirn di earde boma bortet odar di earde boda macht a lânt; ma mage però hërta vennen auz eppaz guatz zo machase übarlem, siànka az disar tökko earde is atr'an malamentegar spitz von an pèrge.

Andrea Zotti

MÖCHENO

Ka Roma, pet de jungen va de gònze bèlt, ver an trèff pet en Papa

di Nadia Moltzer

I tredici giovani della nostra valle che il 14 aprile hanno ricevuto la Santa Cresima, sabato e domenica scorsi accompagnati dai loro catechisti e dal parroco don Daniele si sono recati a Roma per partecipare, insieme ai molti cresimandi e cresimati provenienti da tutto il mondo, all'incontro con il Santo Padre, Papa Francesco. Dalle parole di Massimo emerge l'indimenticabile emozione provata...

"En sònta vria um vinva hom ber ens pfuntn ka Persn. Ber sai' en draizena gaben van inger tol, òlla de sèlln as, as de viarzena von oberel, sai'ber gongen za virm. Ber sai' vort pet a koriara ver za gea' finz ka Roma ver en trèff pet en Papa. Zömm pet ins de ingern zboa learer, der Luca ont der Mauro va Garait. Der pföff enveze ist ens no kemmen speiter ont ber hom ens pfuntn en sònta zobenz derèkt ka Roma. Ber sai' òlla vroa ont runt bundere gaben, bavai, gabis ver de mearestn, ist s earst vort gaben as ber sai' aloa' asou vèrr va hoam gongen, en a sèlla groasa stött, ont nou derzua ver za gea' za pakemmen der Papa ont toalnemmen en a sai'nega mess. De roas ist lönk gaben, ber hom praucht laischiar nai' stunn, ober benn as ber sai' dena ka Roma kemmen, van groas vroa, hom ber nanket de mia gaheart. Roma ist prope a groasa ont a

I tredici giovani in piazza San Pietro retratt van Massimo van Barbalor

schea'na stött: sechen va glaim a stuck va de inger gschicht ist eppes as gabis bar'ber nea'mer vergèssn. En sònta nomitto sai'ber gongen za schau de kirch va San Paolo fuori le mura - der hatt tschell't sechen abia schea' pet òlls sèll golt iiberöll umanònder -, der Colosseo ont nou vil òndera platz. Zobenz, mia abia de muschatn, sai'ber gongen en birtshaus za tschai'nen, singen, petn òlla zömm, ont laiverleist

dena za schloven. Der becker, en sunta, hõt klängelt boltten vria: schoa' a viartl vour secksal! Semm hom ber ens paraatn, ber hom tschelvert ont ber sai' vort keing en Plötz va San Pero. Ber hom tschaukt za ziachen ens zan glaimestn as ber hom gameicht, ober s hõt schoa' vil laüt semm gahõt. En u'vong hõt s pariant an normaletn plötz ober der ist nia voll kemmen: men mu nanket schatzn biavle laüt as hom plötz pfuntn! De hom ens kein as en òlla sai'ber iiber de hundertviskausnt gaben, as ber sai' do zuarkemmen va de gònze bèlt; lai van Trentin, òlla glaich u'galeikt pet a plobs maidl ont an aranceges kappl, sai'ber

aro pet nai' koriare. No a stunn, benn as s ist a raus kemmen der Papa, s inger hèrz hõt u'pfönkt za macken òlbe pahenner. Vour mess hõt Er ens gagriast ont gabichen, ont bail de preide hõt Er ens kein za lem a'ne verchtn se, za tea' òlbe u'nemmen s Bour van Gotterhear ont lóng se viarn va Im en lem va òll to, za sai' vrait'lech pet òlla ont za trong envire der inger glam en de zaitn as barn kemmen. De zait ist pahenn vergongen ont en an plitz de mess ist garift. Schea' ist aa gaben bavai demo der Papa hõt se a bail mittl en de laüt augahòltn: unter de sèll schea' sunn, s Sai' gabònt hõt gaglènt abia a vlömm va liacht, ont asou hõt men En tschechen va vèrr aa.

Biar sai' glickle gaben bavai Der ist ens boltten glaim virpai gongen. A lönka zait dora hom ber praucht za kemmen a raus van Plötz: men hõt tschechen de laüt as sai' vort gongen ober men ist dena òlbe still en glaiche plötz plim. Vour za kemmen ka be arau hom ber nou pasuacht de Sala Nervì; de mear as simtausnt laüt as sai' semm gaben hom òlla zömm tschungen ont dös bart mer aa plaim abia a schea's gadònk va vrait'schöft. De doin zboa tag as ber hom zömm vertrim sai' ver mi runt schea' gaben: der doi trèff bart òlbe en mai' hèrz plaim ont i bintsch en òlla za meing gea' an to kan Papa semm en hèrz van inger glam!"

DOMENICA 5 MAGGIO LA PROPOSTA DELL'ASSOCIAZIONE MUSICALE "AURONA"

Apuntament de nonzech tel teater Navalge de Moena per "La Traviata"

L'associazione musicale "Aurona" propone, domenica 5 maggio alle 16 al Teatro Navalge di Moena, "La Traviata" di Verdi, diretta dal Maestro Claudio Vadagnini. L'opera è presentata dal coro lirico "Giuseppe Verdi" di Bolzano e Merano e dall'Orchestra Giovanile Trentina, con la regia di Mirko Corradini. Ingresso gratuito.

L Comun de Moena, l Comun General de Fascia e l Consorzio "Moena Perla de la Elpes" endreza en domenai ai 5 de mé del 2013 da les 4 domesdi tel Teater Navalge de Moena la raprezentazion de una de la più cognosciudes e aprejièdes operes de Giuseppe Verdi: "La Traviata". Chesta opera la ven portèda dant

Giuseppe Verdi - [wikimedia.org](https://www.wikimedia.org)

da la sociazion "Aurona-Coro Lirico Giuseppe Verdi" de Busan e arà l compagnament de l'Orchestra di Joegn Trentina, reta dal maester Claudio Vadagnini. L maester e diretor de arpejons moenates a sò atifà passa 600 conzerc corai, 7 incijions desché produzioni operistiches e conzerc de orchestra. L'è encl' autor de l'opera ladina "Conturina" (la pruma tel legnaz ladin) su libret de Fabio Chiocchetti. L'è stat diretor te passa 40 raprezentazioni operistiches tei teatres del Trentin Suedtirol e de dut l nord de l'Etelia, jontà a jacotenc te la Svizra. Sun paladina del Navalge sarà solisc, corisc e strumentisc de la region, en dut passa 150, che se darà jü te n'opera che à jà abü bie suzesc ence foadeçà, desché a Milan. Na gran ocajian per i pasionè de lirica, metuda en esser da joegn artisc

locai, lo che la più sotiles e fones esprescions romantiches di sentiment, desché i padimenc' e la legrezes de l'amor, troarà lèrga te na raprezentazion originèla, anter la più popoleres de Giuseppe Verdi, che conta l drama d'amor e de mort de la "signora delle camelie". L'organich de chesta "Traviata" l'è dut regionel: i solisc jà afirmé a livel internazional i è: Maria Letizia Grosselli (Violetta), Federico Lepre (l pascionà Alfredo), Walter Franceschini (Giorgio Germont), e tel ruol de comprimaries l'è joegn artisc e corisc de la scoles de la Region. A la regia l'è Mirko Corradini con coreografie de l grop "Estroteatro", con soluzioni "minimalistes" de gran efet.

m.d.